مەترسییەکانی سەربڕینی ئاژەڵ لەبەرچاوی منداڵان … ڕەزا شوان

لەگەڵ بوونی مرۆڤدا، ئاژەڵ و پەلەوەریش هەبوونە. لەگەڵ سەرهەڵدانی شارستانیشدا، ئاژەڵ و پەلەوەر پێگە و گرنگییەکی تایبەتییان لە ژیانی مرۆڤدا هەبووە. گۆشتی ئاژەڵ و پەلەوەر و بەرووبووم و سوودەکانیان، سەرچاوەیەکی سەرەکی خۆراک و بژێوی مرۆڤ بوونە. تا ئەمڕۆش مرۆڤ قەرزاری سوودەکانی ئاژەڵ و پەلەوەرن. لەوانەش مەڕ و بزن و گا و مانگا و وڵاخی بەرزە و مریشک و عەلەشیش و قاز و مراوی.

لە کوردستان و لە وڵاتانی ئیسلامیدا، هەموو ساڵێک ڕۆژێک یا چەند ڕۆژێک بەر لە جەژنی قوربان، وەکو سونەتێکی ئاینی و داب و نەریتێکی باو، خەڵکی بە تایبەتیش دەوڵەمەندە خێرکەرەکان، بەران و جوانەگا دەکەنە قوربانی و لە ماڵان سەریان دەبڕن و گۆشتەکانیان دەکەنە خێر و بەسەر هەژاراندا دابەشی دەکەن. لە رووی کۆمەڵایەتی و مرۆییەوە ئەمە کارێکی باشە، کە ئاوڕ لە خێزانانی هەژار و نەبوو دەدرێتەوە.
لە بەهارانیشدا، کە بەرخ پێدەگات و وەرزی هات و سەیرانە، خەڵکی دەستەی لە ماڵان بەرخ سەردەبڕن و گۆشتە ناسکەکەی بەسەیران دەبەن و دەیبرژێنن.. هەژارانیش هەناسە هەڵدەکێشن و زەقەی چاویان دێت.

ئەوەی ئێمە لەم نووسینەدا مەبەستمانە و کرۆکی باسەکەمانە، سەربڕینی ئەو قوربانی و بەرخانەیە کە لەبەرچاوی منداڵاندا سەریان دەبڕن، بۆ ئەوەی کە سەربڕەکان ئەوە بزانن، کە سەربڕینی ئاژەڵ لەبەرچاوی منداڵان، چ زیانێکی خراپ و کارتێکردنێکی نەرێنی دەروونی ترسناک و مەترسیدار بە منداڵانی بچووک دەگەیەنن.
بەرخ ئاژەڵێکی ماڵی ڕووخسار جوانە و شیرینە. نزیکە لە جیهانی پاکی منداڵانەوە. بە تایبەتی منداڵان خۆشیان دەوێ. لە کوردەواریدا دایکان ساواکانیان بە بەرخ دەشوبهێنن و پیان دەڵێن (بەرخەلەکەم) بەرخ کراوە بە پاڵەوانی بە دەیان چیرۆک و هۆنراوەی خۆش بۆ منداڵان، چیرۆکنووس و هۆنراوە نووسی کوردمان نییە کە بەسەر بەرخدا هەڵیان نەدابێت، چونکە زۆر خۆشەویست و ئاشنایە بە لای منداڵانی کوردمانەوە.

منداڵان وەکو هاوڕێکی پاک لە بەرخ دەڕوانن، بەزەیی و سۆز و

خۆشەویستی و هەستێکی قووڵی ویژدانییان بۆی هەیە، شیر و ئاو و گیای دەدەنێ. یاری و بەزمی لەگەڵدا دەکەن، شەڕە قۆچی قەستینەی لەگەڵدا دەکەن، لە باوەشی دەکەن و ماچی دەکەن.. تەنانەت بە ناوێکی خۆشیشەوە بانگی دەکەن. ئەمەش لە رووی دەروونییەوە سوودێکی باشی هەیە.. منداڵان فێری ئەوە دەبن کە بەزەییان بە ئاژەڵدا بێتەوە.

کاتێ کە باوک بەرخە هاوڕێ و خۆشەویستەکەی کوڕەکەی دەگرێت و لەبەرچاوی بە چەقۆیەکی تیژ سەری دەبڕێت و خوێنی دەڕێژی و کەوڵی دەکات و گۆشتەکەی لەت و پەت دەکات. منداڵەکەی بە بینینی ئەم دیمەنە تراژیدیایە، تووشی سەدمەیەکی دەروونی زۆر خراپ و مەترسیدار دەبێت.. واقی وڕدەمێنێ و لە دڵی خۆیەوە دەپرسێ ئاخر ئەم بەرخە بەسزمانە چی کردووە؟ چ گوناه و تاوانێکی هەیە؟ وا باوکم بەم شێوە دڕندەییە سەری بڕی و خوێنی رشت و کەوڵی کرد و کۆتایی بە ژیانی هاوڕێکەم هێنا. باوکم ستەمکار، خوێنڕێژە ، دڕندەیەکی دڵڕەقە، رقم لێیەتی و خۆشم ناوێت.

ئەم منداڵە هێشتا لە قۆناغی دواکەوتووی منداڵیدایە، واتە نەبووە بە دە ساڵان، هێشتا چەمکە بنەڕەتییەکانی ئەم سونەتە ئاینی و داب و نەریتە تێنەگەیشتووە و نایزانێت. یا لە تەمەنێکی بچووکدایە، ناتوانێت لەم سونەت ئاینی و نەریتانە بگات.

لەوانەیە دیمەنی ئەو سەربڕینە لە یادیدا کاڵ نەبێتەوە و ببێت بە هۆکاری ئەوەی کە بە یەکجاری واز لە خواردنی گۆشتی ئاژەڵ بهێنێت.
لە ئەمڕۆدا گەلی کەسانی گەورە هەن، کە گۆشتی سوور (ئاژەڵ) ناخۆن، رەنگە بە ئەم هۆکارە بگەڕێتەوە کە لە تافی منداڵییان رووبەڕوویان بووبێتەوە.
من بە نموونە باسی هاوڕێیەکی گەنجی کوردمان دەکەم کە لە شاری (بێرگن) لە وڵاتی (نەرویج) دا دەژیت، خەڵکی پارێزگای (دهۆک)ە، هاوسەرەکەی ئافرەتێکی نەرویجییە، تا رادەیەک کوردییەکی باش فێربووە. هاوڕێکەم وتی:" لە ساڵی ٢٠٠٠ دا، کە بۆ یەکەمین جار بە سەردان، هاوسەرەکەم بردەوە بۆ کوردستان، باوکم و بۆ نیشاندانی رێزگرتن و خۆشەویستی بۆ هاوسەرەکەم، وەکو نەریتێکی باوی کوردەواری، بەرخێکی لە بەردەماندا سەربڕی. کە هاوسەرەکەم سەربڕینی ئەو بەرخەی بینی.. هەموو گیانی کەوتە لەرزین و رەنگی زەرد هەڵگەڕا و هاواری کرد ئەو چیت کرد؟ پێشی وتم باوک خوێنڕێژ و زۆر دڵڕەقە.. چەند هەوڵشمان لەگەڵی دا لە گۆشتی ئەو بەرخەی

نەخوارد”
منیش بە هاوڕێکەم وت: هاوسەرەکەت هەقەتی، چونکە لە وڵاتی نەرویج، ئاژەڵ و پەلەوەر لە بەرچاوی منداڵان سەرنابڕن.. ئەوەی سەرپێچیش بکات تووشی لێپێچینەوە و سزایەکی قورس دەبێت.. لە کوشتارگا فەرمییەکانیشدا، پێش سەربڕین بە تەزووی کارەبایی ئاژەڵەکان بێهۆش دەکەن.. میدیاکانیشیان دیمەنی سەربڕین پێشان نادەن.
بە داخەوە هەندێ لە وڵاتان، بە شێوەیەکی زۆر دڕندانە ئاژەڵ دەکوژن و سەردەبڕن. بۆ نموونە لە زۆر شوێنی وڵاتی (چین)دا، لە بەرچاوی گەورە و منداڵان، پێش سەربڕین زۆر بە قایمی و دڵڕەقانە و بێ بەزەییانە کوتەکەک دەکێشن بە مێشکی ئاژەڵەکەکاندا و گێژیان دەکەن، پێش ئەوەی سەریشیان ببڕن، قاچ و دەستەکانیان دەبڕن و و دەست بە کەوڵکردنیان دەکەن، ئاژەڵەکانیش دەباڕێنن یا دەبۆڕێنن و لەقەفەکە دەکەن.. نازانم خاوەنی چ ویژدانێکی مردوون و چ دڵێکی رەقیان هەیە.. کە بەم شێوە قیزەوەن و نامرۆییانە رەفتار لەگەڵ ئاژەڵدا دەکەن؟!

ئیسپانیاش یەکێکە لە وڵاتانی ئەوروپا، تا ئەمڕۆش وەرزشی (زۆربازی گا) یەکێکە لە وەرزشە باوەکانیان. ساڵان بە بەرچاوی هەزاران کەسەوە، بە ناوی زۆربازی گا، چۆن دڵڕەقانە ودڕندانە، ئەشکەنجە و ئازاری گاکان دەدەن و شیر و رم لە جەستەی ئەو گایە بەسزمانانە دەچەقێنن و دەیان کوژن و رایان دەکێشن. کوشتارەکانیشیان بە پاڵەوان دەزانن و دەستخۆشیان لێدەکەن و چەپڵەیان بۆ لێدەدەن. خەڵاتی ئەنجامدانی ئەم تاوانەیان پێدە بەخشن!
بە ناوە لە زۆربەی وڵاتانیشدا (کۆمەڵەی بەزەیی بە ئاژەڵ) دا هەیە. کوان ئەم کۆمەڵانە بە بەدەنگ و بە هەڵویستن و ناڕەزایی دەرنابڕن؟ بۆ داوا لە ئیسپانیا ناکەن، کە ئەم وەرزشە بێ مانایە، قەدەغە بکەن.
پسپۆران و پزیشکانی دەروونی و شارەزایانی بواری پەروەردەی منداڵان، هۆشیاری دەدەن کە نابێت ئاژەڵ و پەلەوەر لەبەرچاوی منداڵان سەرببڕن، چونکە ئەم دیمەنە تووشی شۆک و ئازاراری دەروونیان دەکات و گەلی دەخی ناتەندروستی لێدەکەوێتەوە.
چەند رۆژێکمان ماوە بۆ جەژنی قوربان و بە سەربڕینی قوربانی. بۆیە بە پێویستمان زانی کە زۆر بە کورتی باس لە هەندێ لە مەترسی و لە زیانەکانی سەربڕینی ئاژەڵ لەبەرچاوی منداڵان بکەین، بۆ ئەوەی باوکان لە بەرچاوی منداڵەکانیان ئاژەڵی قوربانی سەرنەبڕن.

کارتێکردنی دەروونی نەرێنی منداڵەکانیان لە بەرچاو بگرن:

١ـ منداڵ تووشی شۆک و سەدمەیەکی دەروونی دەبێت، لەوانەیە ئەو دیمەنە ترسناکە کاریگەرییەکی خراپە تێبکات و ببێتە نەخۆشی و بە گرێیەکی دەروونی و لە داهاتوودا رەنگدانەوەیەکی خراپی لە هەڵسوکەوتی ببێت و بە درێژایی ژیانی پێوەی بناڵێنێت.

٢ـ لەوانەیە تووشی فۆبیای خوێن بێت و دیمەنی سەربڕین و خوێنڕشتنی ئاژەڵ ببێتە هۆی خەونی ترسناک و هاواربکات و لە خەو راچەنێ و تووشی خەوزڕان بێت.

٣ـ گرژی و توندوتیژی دەروونی لێدەکەوێتەوە، لەوانەشە ببێتە منداڵێکی شەڕخواز.

٤ـ زۆر جار کۆنترۆڵی خۆی پێناکرێت و بەبێ ویست میز بە خۆیدا دەکات.

٥ـ لەوانەیە بە درێژی ژیانی رقی لەو ئاژەڵ سەربڕە ببێتەوە کە بەرخەکەی لەبەرچاوی سەربڕی و خوێنی پژان و کەوڵی کرد و گۆشتەکەی پارچە پارچە کرد، ئەو کەسە باوکی یبێت یا کەسێکی تربێت.

٦ـ لەوانەیە گۆشتی ئاژەڵی لەبەرچاو بکەوێت و بە دێژی ژیانی گۆشتی ئاژەڵ نەخوات.

٧ـ منداڵ چاولێکەری گەورەکانە، دەشی و بە دووری مەزانن کە منداڵێک لاسایی سەربڕە بکاتەوە و چەقۆیەکی تیژ هەڵبگرێت و بیخاتە سەر ملی هاوڕێیەکی بچووکی و زیانێکی کوشندەی پێبگەیەنێت، لەوانەشە کۆتایی بە ژیانی بهێنێت، بە ئەوەی کە بزانێت و هەست بەوە بکات کە چ فەرتەنەیەکی مەترسیداری لێدەکەوێتەوە.

٨ـ بێجگە لەو مەترسیانە، سەربڕینی ئاژەڵ لەبەرچاوی منداڵان، چەندین نەخۆشی دەروونی و دۆخی نەخوازراوی تری لێدەکەوێتەوە، کە کاردانەوەیان لە ژیانی ئەمڕۆ و لە داهاتوویان دەبێت.

باوکان و دایکانی خۆشەویست، ئەو مەترسیانەی سەرەوە لەبەرچاو بگرن، ژیان و تەندروستی منداڵەکانتان بەلاوە گرنگ بێت.. ئەوە نەکەن کە لەبەرچاوی منداڵەکانتان ئاژەڵ و پەلەوەر سەربڕن، مەهێڵن منداڵەکانتان ئەم دیمەنە تراژیدیانە ببینن.

لە دوای تەمەنی دە ساڵانەوە، دەتوانن بە شێوەیەکی لۆژیکی و زانستیانە و قۆناغ بە قۆناغ باسی ئاژەڵ و پەلەوەر سەربڕین و قوربانیان بۆ بکەن.

لەم رووەشەوە ئاستی هۆشیاری و رۆشنبیری دایکان و باوکان رۆڵیان هەیە.

رەزا شوان

ن□رو یــج: ٣ی/ ئا و گوست/ ٢٠١٨